

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Humanitaar- ja sotsiaalsainete õpetamine põhikoolis õppekava

Brigitta Paabo
INGLISE KEELE ÕPETAJATE HINNANGUD B2 KEELETASEME
ÕPPEKOMPLEKTIDELE, RAHULOLU MÕJUTAVAD TEGURID NING
ETTEPANEKUD ÕPPEKOMPLEKTIDE PARENDAMISEKS
Bakalaureusetöö

Juhendaja: inglise keele algõpetuse nooremlektor Kristel Ruutmets

Tartu 2025

Kokkuvõte

Inglise keele õpetajate hinnangud B2 keeletaseme õppekomplektidele, rahulolu mõjutavad tegurid ning ettepanekud õppekomplektide parendamiseks

Töö eesmärk oli kaardistada inglise keele õpetajate hinnangud nende poolt kasutatavatele B2 keeletaseme õppekomplektidele, selgitada välja tegurid, mis õpetajate rahulolu õppekomplektide juures nende endi arvamusel enim mõjutavad, ja ettepanekuid õppekomplektide parendamiseks. Viidi läbi elektrooniline ankeetküsitlus, millele vastas 31 Eesti üldhariduskooli inglise keele õpetajat. Kombineeritud uuringust selgus, et õpetajad hindasid õppekomplektide kvaliteeti üldiselt positiivselt. Kõige kõrgemalt hinnati õppekomplektide sisu vastavust B2 keeletasemele ja õppekomplekti osade omavahelist kooskõla. Samas toodi välja, et õppekomplektides puuduvad piisavad tutvustused erinevate kultuuride ja rahvuste kohta, mis on oluline osa võõrkeele õppimisest ja mõistmisest. Lisaks rõhutati vajadust mitmekesistada ülesannete valikut ning täiustada digiplatvorme. Võtmesõnad: inglise keele õpetajad, hinnangud õppekomplektidele, õpetajate rahulolu, tegurid, B2 keeletase, üldhariduskoolid

Abstract

English Language Teachers' Evaluations of B2-Level Coursebooks, Factors Influencing Satisfaction, and Suggestions for Improvement

The aim of the study was to map English language teachers' evaluations of the B2-level coursebooks they use, identify the factors influencing their satisfaction, and gather suggestions for improving these materials. Data were collected through an electronic questionnaire, which was completed by 31 English teachers from general education schools in Estonia. The mixed-method study revealed that the teachers generally rated the quality of the coursebooks positively. The highest ratings were given to the alignment of the coursebook content with the B2 language level and the coherence between the different components of the materials. However, it was pointed out that the coursebooks lack sufficient introductions to different cultures and nationalities. In addition, the need to diversify the range of tasks and to improve digital platforms was emphasised.

Keywords: English language teachers, coursebook evaluation, teacher satisfaction, factors, B2 level, general education schools

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline ülevaade	5
1.1. Õppekomplektide hindamine ja selle olulisus.....	5
1.2 Õppekomplektide hindamise kriteeriumid ja mudelid	5
1.3. Varasemate uuringute tulemused	7
1.4. Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused.....	8
2. Metoodika.....	9
2.1 Valim.....	9
2.2 Andmekogumine	10
2.3 Andmeanalüüs	11
3. Tulemused	12
3.1 Õpetajate hinnangud nende poolt kasutatavatele inglise keele B2 keeletaseme õppekomplektidele	12
3.2 Õppekomplektidega seotud rahulolu mõjutavad tegurid õpetajate hinnangul	14
3.3 Õpetajate ettepanekud nende poolt kasutatavate õppekomplektide parendamiseks	15
4. Arutelu.....	16
Tänu sõnad	19
Autorsuse kinnitus.....	19
Kasutatud kirjandus.....	20
Lisa 1. Ankeetküsitlus	
Lisa 2. Kategoriseerimise näide	

Sissejuhatus

Õppekomplektid, eelkõige õpikud, on jätkuvalt peamised õppematerjalid koolides. Nende kasutust suurendab ka Eesti põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (2010) nõue, et kool peab tagama õpilastele tasuta õppekirjanduse. Õppekomplektide eesmärk on erinevate aspektide kaudu, nagu ülesannete mitmekesisus, ülesehitus ja kaasaegsus, abistada õpilasi teadmiste omandamisel ning õpetajaid tundide planeerimisel (Torkar *et al.*, 2022). Samuti toetavad õppekomplektid õpetajaid õppekava täitmisel ja pakuvad läbimõtestatud õpistruktuuri, mis aitab õpilastel tasakaalukalt omandada keeleõppe osaoskused ning õpetajatel säästa aega tundide ettevalmistamise arvelt.

Varasematest uuringutest on leitud, et näiteks Türgi õpetajad tunnevad vajadust muuta ja kohendada kasutuses olevaid õppekomplekte, kuna tajuvad, et nende sisu on aegunud, ebapraktiliselt üles ehitatud või ei vasta õpilaste oskustele ja vajadustele, ega toeta õppekava poolt ettenähtud keeleoskuste ja ainealaste teadmiste saavutamist (Rathert & Cabaroglu, 2022). See viitab õpetajate osalisele rahulolematusele õppekomplektidega. Õppekomplektide hindamine on hariduslik vajadus, mis mõjutab otseselt õppimise ja õpetamise kvaliteeti, aidates õpetajatel analüüsida oma seisukohti keele loomuse ja õppimise kohta ning mõista seoseid õppekomplektide ja -situatsioonide vahel (Tikk, 2013). Hindamisprotsess võimaldab tuvastada, milliseid õppekomplektide osi tuleb parandada, mis omakorda aitab tõsta õppekvaliteeti.

Bakalaureusetöö keskendub sellele, kuidas inglise keele õpetajad hindavad nende poolt kasutuses olevaid B2 keeletaseme õppekomplekte ning millised on nende ettepanekud õppekomplektide edasiseks parendamiseks. Õpetajate hinnangud inglise keele B2 taseme õppekomplektidele ei ole autorile teadaolevalt Eestis senini põhjalikult uuritud, mistõttu on teemal selge uurimisvajadus. Sellest tulenevalt on oluline saada ülevaade õpetajate kogemustest ja eelistustest, et mõista, kui hästi olemasolevad materjalid vastavad õpetamise vajadustele. Uuringu tulemused aitavad anda ülevaate kasutusel olevatest B2 keeletaseme õppekomplektide kvaliteedist neid igapäevaselt käsitlevate õpetajate hinnangul. Töö raames õpetajatelt kogutud ettepanekute kaudu on võimalik teada saada õppekomplektide kitsaskohad, mida on tulevikus võimalik lisamaterjalidega kompenseerida, mis on oluline õppematerjalide praktilise sobivuse ja õppekvaliteedi tõstmise seisukohalt.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1. Õppekomplektide hindamine ja selle olulisus

Käesolevas töös nimetatakse keeleõppekomplektideks kõiki keeleõppe protsessis kasutatavaid ühe väljaande materjale, näiteks õpetajaraamat, õpik, töövihik, videod ja muud valmis ressursid, mis aitavad ühe keeletaseme õppijaid õpetada (Richards & Schmidt, 2002; Tomlinson, 1998). Tomlinsoni (2013) sõnul on õpetajate jaoks õppekomplektide iseseisev hindamine oluline, et mõista olemasolevate materjalide sobivust, arendada ise uusi ning kohandada digiajastu võimaluste ja õppijakeskse keeleõppe parimate praktikatega.

Rakenduslingvistikas eristatakse kolme hindamiskategooriat: eel-, kasutusaegne- ja järelhindamine (McGrath, 2016; Tomlinson, 2013). Eelhindamine on õppematerjalide hindamise protsess enne nende tegelikku kasutamist, mille eesmärk on ennustada materjalide sobivust ja potentsiaalset kasu konkreetsetele õppijatele (Tomlinson, 2013). Kuigi selline hindamine võib olla subjektiivne ja ebausaldusväärne, on see oluline etapp materjalide valiku protsessis, kuna see aitab vältida ebaefektiivseid valikuid ning loob aluse teadlikule ja eesmärgipärasele õppetöö kavandamisele (McGrath, 2016; Tomlinson, 2013).

Kasutusaegne hindamine keskendub õppematerjalide väärtuse mõõtmisele nende kasutamise ajal (Tomlinson, 2013). Erinevalt eelhindamisest, mis tugineb ennustusele, mõõdab see praktilist väärtust, näiteks juhiste selgust ja õppijate sooritust. Kuigi see hindamine on usaldusväärsem eelhindamisest, ei pruugi see kajastada pikaajalist õpikogemust. Materjalide tegelikku väärtust saab hinnata üksnes nende kasutamise käigus ja sellele järgnevalt (Sheldon, 1988). Lisaks võimaldab kasutusaegne hindamine õpetajatel teha teadlikke otsuseid selle kohta, millised tegevused toimivad praktikas ning kuidas materjale tulevikus kohandada (McGrath, 2016).

Järelhindamine on õppekomplektide hindamise puhul kõige usaldusväärsem, kuna see keskendub materjalide tegeliku mõju mõõtmisele pärast nende kasutamist. Erinevalt eel- ja kasutusaegsest hindamisest võimaldab see hinnata nii lühiajalisi mõjusid, nagu kasutajate motivatsiooni ja õppijate vahetut edasijõudmist, kui ka pikaajalisi tulemusi, näiteks kestvat õppimist, teadmiste ja oskuste rakendatavust, iseseisva õppija kujunemist, ning materjalide rolli eksamiteks ja reaalseks keelekasutuseks ettevalmistamisel (Tomlinson, 2013).

1.2 Õppekomplektide hindamise kriteeriumid ja mudelid

Õppekomplektide kvaliteedi hindamisel on McGrathi (2016) sõnul oluline, et materjalid vastaksid õppijate vajadustele, huvidele ja oskustele ning oleksid kooskõlas õpetaja metoodikate ja haridusasutuse nõuetega, sealhulgas riikliku õppekava ja eksaminõuetega.

Õppekomplektide hindamisel on keskseks küsimuseks nende sobivus õppijate ja õpetajate ootustega ning eesmärkidega.

Alkhaldi (2010) on koostanud ülevaate olulisematest inglise keele õppekomplektide hindamisjuhenditest. Tema ülevaatest võib järeldada, et uuritud autorid on ühel meelel selles, et üheks keskseks kriteeriumiks on õppekomplektide suutlikkus äratada õpilastes emotsioone ja huvi, mis omakorda suurendab nende motivatsiooni keelt õppida. Samuti peetakse oluliseks, et materjalid sisaldaksid õppijate huvidele ja vajadustele vastavat sisu, mis toetab enesekindla ja iseseisva suhtlemisoskuse kujunemist. Õppekomplektid peaksid andma õpetajatele võimaluse neid paindlikult kasutada vastavalt klassi vajadustele ning pakkuma õpetajatele ka meetodilist tuge.

Lasnier jt (1999) on välja töötanud tervikliku hindamismudeli, mille kohaselt määratletakse õppekomplektide kvaliteet üheksa põhiprintsiibi kaudu. Nende põhimõtete järgi peab kvaliteetne õppekomplekt olema lisaks eelnevalt loetletud omadustele selgelt mõistetav ja arusaadav (läbipaistvus), sisaldama täpset ja kontrollitud teavet (usaldusväärsus), olema visuaalselt atraktiivne, kohandatav erinevatele õppijatele ja õpetamisviisidele (paindlikkus), tagama õppeprotsessis tulemuslikkuse (tõhusus) ning toetama loovust. Need kvaliteedinäitajad ühendavad erinevaid hariduslikke vaatenurki ning arvestavad kaasaegse hariduse ja keeleõppe arengusuundadega.

Fenner ja Newby (1999) toovad keeleõppekomplektide hindamisel esile kolm põhiväärtust: autentsus, õppija iseseisvus ja kultuuriteadlikkus. Autentsus hõlmab päriselulisi keelenäiteid ja praktilisi ülesandeid, mis toetab õppija motivatsiooni õpitavat keelt kasutama ja suhtlema. Kikerpilli (2025) sõnul, mida enam keeleõppe kontekst jälgendab reaalse keelekasutuse olukordi, seda lihtsamini aktiveeruvad õppija mälus olemasolevad teadmised, mis omakorda toetavad uue info omandamist ja keeleoskuse kujunemist. Õppija iseseisvust toetavad materjalid võimaldavad enesehindamist, edusammude jälgimist ja sisu kohandamist vastavalt õppija vajadustele (Fenner & Newby, 1999). Kultuuriteadlikud õppekomplektid peaksid aitama õppijatel paremini mõista erinevate kultuuride tavasid ja väärtusi, tutvustama erinevaid eluviise ning arendama kultuuridevahelist suhtlus- ja mõistmispädevust. See lähenemine toetab õpilaste aktiivset osalemist õppimises ja arvestab nende varasemaid teadmisi ja kogemusi, mis annab õpetajale võimaluse suunata õpilasi nende isiklike õpieesmärkide saavutamiseni.

Erinevalt eeltoodud autoritest on Tomlinson (2013) koostanud juhised, kuidas keeleõpetaja saab ise hindamiskriteeriumid välja töötada. Tema sõnul on keeleõppe materjalide tõhusaks hindamiseks oluline luua selged ja läbimõeldud hindamiskriteeriumid,

mis arvestavad konkreetse õppekeskkonna vajadusi. Selleks tuleks alustada üldistest keeleõppe põhimõtetest lähtuvate kriteeriumidega ja seejärel neid täpsustada ning jagada erinevatesse kategooriatesse (näiteks meedia-, sisu-, vanuse- ja kohaliku konteksti põhised kriteeriumid), tagades, et iga küsimus oleks selge, vastatav ja neutraalne. Kriteeriume tuleks kohandada vastavalt õppijate, õpetajate ja asutuste eripäradele.

Kokkuvõtvalt võib järeldada, et enamik autoreid peab oluliseks, et õppekomplektid vastaksid õppijate vajadustele ja huvidele, toetaksid nende iseseisvust ja motiveeritust ning oleksid kooskõlas õppekava ja õpetamise eesmärkidega. Samuti rõhutatakse materjalide autentsust, kultuuriteadlikkust, selgust, kohandatavust ja õppimisprotsessi tõhusust.

1.3. Varasemate uuringute tulemused

Maailmas on korduvalt läbi viidud uuringuid õpetajate rahulolu ja hinnangute kohta inglise keele õpikute ja õppekomplektide suhtes. Käesolev töö keskendub B2 keeletasemele, mis on gümnaasiumi riigieksamil kõrgeim mõõdetav tase. B2 tase on määratletud Euroopa keeleõppe raamdokumendis (CEFR) ja tähendab, et keelekasutaja on iseseisev, suudab suhelda vabalt ning mõista keerukamaid tekste nii igapäevaelus kui ka erialalises kontekstis (Euroopa Nõukogu, 2001).

CEFR-iga kooskõlas olevad õppekomplektid võivad olla väga kasulikud, kui neid toetab sobiv õpetamismetoodika ja õpetaja poolne kohandamine vastavalt vajadustele, kuna nii pakutakse riikide vahel ühtset keeleõppe taset (Zulkipli & Nasri, 2024). Samas võib autorite sõnul ühtne tase tekitada murekohti õppekomplekti kasutajate jaoks, kuna alati ei arvesta need õpilaste erinevate oskustega või kontekstipõhiste vajadustega. Tihti ei sobi välismaal koostatud õpikud õpilaste kohaliku kultuuritaustaga. Selline mittevastavus võib vähendada õpilaste huvi ja arusaamist, mis võib muuta õppimise vähem tõhusaks ja raskemini ligipääsetavaks. Seetõttu kasutavad õpetajad aktiivselt erinevaid kohandamisstrateegiaid, näiteks suhtluspõhist õpetust, tehnoloogia ja multimeedia kasutamist, kultuuriliselt tundlikku õpetamist ning mängulist õppimist. Kui õppekomplektist puuduvad nõuanded õpetamismeetodite ja kohandamisvõimaluste kohta, siis on nende leidmise protsess õpetaja jaoks ajakulukas ja keeruline.

Vafeidou (2013) uuris, kuidas vastab On Screen B2 õppekomplekt B2-tasemel teismeliste õppijate vajadustele. Nelja hindaja vastustest 200 väitele ilmnes, et keskmiselt 74,05% hinnangutest olid positiivsed. Õppekomplekti peeti sihtrühmale sobivaks, keeleraamistikuga kooskõlas olevaks ning keeleoskusi lõimivaks ja motiveerivaks. Toodi esile materjali visuaalne atraktiivsus, huvitavad tekstid ja arutelule suunatud ülesanded.

Puudustena toodi välja, et õppekomplekt ei kata piisavalt kõiki B2-taseme eksamiks vajalikke osaoskusi, ei toeta piisavalt õpilaste iseseisvuse arengut ning on liialt tihe ja väheautentne. Soovitati lisada rohkem tegevusi, mis arendavad kirjutamisoskust, hääldust ning tutvustavad erinevaid kultuure. Õpetajaraamatut hinnati kaheti: selle sisu oli selge, kuid vorm ebapraktiline. Kokkuvõttes peeti On Screen B2 hästi koostatud ja mitmekülgseks keeleõppekomplektiks.

Aljoui ja Alsuhaibani (2018) uurisid Saudi Araabia keskkoolide õpetajate arvamusi Traveller sarja õppekomplektide kohta. Tulemused näitasid, et õppekomplektide kujundus on atraktiivne ja neid on lihtne kasutada. Õpikutes on võrdselt esindatud tegevusi, mis aitavad arendada nii lugemise, kuulamise kui ka rääkimise ja kirjutamise oskusi. Tegevused soodustavad rühmatööd ja paaristööd. Samas leiti, et õpikute keeleline raskusaste on mõnede õpilaste tasemest kõrgem, mis võib vähendada õpimotivatsiooni. Paljud vastanud õpetajad pidasid õppekomplekte kultuuriliselt sobimatuks. Rohkem koolitust saanud õpetajad hindasid õpikuid positiivsemalt ja väiksemates klassides oli suhtlus- ja ülesandepõhise õpetuse rakendamine tõhusam. Uuring rõhutab õpetajate tähtsust õppematerjalide väljatöötamises ja vajadust neid rohkem otsustusprotsessidesse kaasata, et tagada õpikute praktilisus ja parem õpilaste areng.

Eestis on samuti uuritud õppekomplektidega seotud rahulolu. Tikku (2013) poolt läbiviidud uuringu eesmärgiks oli hinnata inglise keele õpikute sobivust kuuendates klassides, keskendudes õpetajate rahulolule õpikute struktuuri, välimuse, sisu ja lisamaterjalide osas. Õpetajad hindasid positiivselt õpikute välimust ja struktuuri, kuid samas märkisid, et õpikute sisu ja ülesehitus on ebaselge. Enim kasutatud õpik, I Love English 4, sai õpetajatelt erinevaid hinnanguid, eriti õpitegevuste ja harjutuste hulga osas, mis mõnede arvates olid ebapiisavad. Õpetajad hindasid kõrgelt tööjuhiste selgust, kuid leidsid, et õpik võiks käsitleda mitmekesisemaid ja kaasaegsemaid teemasid. Samuti tehti ettepanekuid lisada rohkem aktiivõppe meetodeid ja iseseisvaid ülesandeid. Kokkuvõttes viitavad Eesti õpetajate hinnangud sellele, et kuigi kuuendas klassis kasutatavate õpikute üldine kvaliteet on hea, võiks neid täiustada, et need paremini arvestaksid õpilaste erinevaid vajadusi, pakuksid rohkem kohandatavaid harjutusi ning kaasaksid rohkem mitmekesisist kultuurialast teavet.

1.4. Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Lõputöö eesmärk on kaardistada inglise keele õpetajate hinnangud nende poolt kasutatavatele B2 keeletaseme õppekomplektidele, selgitada välja tegurid, mis õpetajate rahulolu õppekomplektide juures nende endi arvamusel enim mõjutavad, ja ettepanekud

õppekomplektide parendamiseks. Lõputöö eesmärgist lähtuvalt on sõnastatud järgnevad uurimisküsimused:

1. Millised on Eesti üldhariduskoolide inglise keele õpetajate hinnangud nende poolt kasutatavate inglise keele B2 taseme õppekomplektide erinevatele aspektidele?
2. Millised tegurid mõjutavad enim Eesti üldhariduskoolide inglise keele õpetajate rahulolu kasutatavate B2 taseme inglise keele õppekomplektidega nende enda hinnangul?
3. Millised on Eesti üldhariduskoolide inglise keele õpetajate ettepanekud nende poolt kasutatavate inglise keele B2 taseme õppekomplektide parendamiseks?

2. Metoodika

Lõputöö tugineb kombineeritud uurimismeetodile, et kaardistada Eesti üldhariduskoolide inglise keele õpetajate hinnanguid nende poolt kasutatavatele B2 keeletaseme õppekomplektidele ning koguda ettepanekuid komplektide parendamiseks. Kombineeritud uurimismeetod aitab sügavamalt mõista uuritavat teemat ja muudab tulemused usaldusväärsemaks ning mitmekesisemaks (Ponce & Maldonado, 2015).

2.1 Valim

Uuringu valimiks kavandati 70 Eesti üldhariduskooli inglise keele õpetajat. Lõplik valim koosnes 31 vastajast. Valimi koostamisel kasutati suunatud valimi meetodit (Õunapuu, 2012), et kaasata inglise keele õpetajaid, kellel on vähemalt üheaastane praktiline kogemus B2 taseme õppekomplektidega, mis on uuringu kontekstis oluline, kuna üks õppekomplekt on tavaliselt mõeldud ühe õppeaasta jooksul läbimiseks. See tagab, et õpetajad on materjali läbi töötanud ja suudavad anda hinnanguid kogemusel põhinevalt, mitte esmastel muljetel.

Valimi moodustamist alustati gümnaasiumite tuvastamisest Haridus- ja Teadusministeeriumi (*s.a.*) registri andmete põhjal. Selleks valiti haridusasutuse tüübiks üldharidusasutus ning alamtasemeks gümnaasium. Uuringu tegemise hetkel vastas sellele otsingule 170 Eesti üldhariduskooli. Vastena saadud koolide üldmeilile edastati kutse uuringus osalemiseks. Kirjas paluti kutse edastada asutuses töötavatele inglise keele õpetajatele, tutvustati uuringu eesmärki ja osalemise tingimusi. Uuringus olid osalema oodatud ka inglise keele õpetajad, kellel on varasem kogemus B2 taseme õppekomplektidega, isegi kui nad ei tööta hetkel gümnaasiumis. Selline lähenemine võimaldas kaasata valimisse mitmekesise taustaga õpetajaid.

Kokkuvõttes kajastab valim õpetajaid üle kogu Eesti, kes kasutasid erinevaid õppekomplekte, mille valikuprotsess ja kasutusaeg olid erinevad. Enim uuringus kajastatud õppekomplektid olid Insight Upper-Intermediate (7 vastust), Gateway to the World B2 (6 vastust) ja OnScreen B2 (5 vastust). Täpsem info on esitatud tabelis 1. Taustinformatsioonist selgus, et 64,5% vastanutest olid ise valinud õppetöös kasutatava õppekomplekti, samas kui ülejäänud 35,5% õpetajatest ei osalenud õppekomplekti valimisprotsessis.

Tabel 1. Õppekomplekti nimetus ja selle kohta vastanud õpetajate arv

Õppekomplekt	Vastanute arv
Insight	7
Gateway to the World	6
OnScreen	5
All the Word's a Puzzle	2
Traveller	2
Upstream	2
Complete First-Cambridge	1
Cutting Edge	1
FCE Gold	1
Headway	1
Life	1
Spark	1
Third Edition Solutions	1

2.2 Andmekogumine

Töö eesmärki silmas pidades sobis andmekogumismeetodiks küsitlus, kuna see võimaldas koguda standardiseeritud ja kvantitatiivset teavet suuremalt hulgalt vastajatelt (Beilmann, 2020). Andmekogumine viidi läbi elektroonilise ankeetküsitluse abil, mis saadeti osalejatele e-posti teel. Veebiküsitlus sobib eriti hästi subjektiivsete hinnangute, näiteks rahulolu, uurimiseks, kuna see võimaldab vastata anonüümselt ja omas tempos, vähendades sotsiaalse soovivatuse mõju (Eibak, 2023).

Lähtudes lõputöö eesmärgist ja uurimisküsimustest, koostati struktureeritud küsimustik, mis sisaldas nii suletud kui ka avatud vastustega küsimusi (vt lisa 1). Küsimustiku koostamisel toetuti nii McGrathi (2016) kui ka Tomlinson (2013) ideedele. Taustandmetena koguti infot selle, kohta, millise õppekomplekti alusel õpetaja küsitlusele vastab, ning kas vastav õpetaja oli õppekomplekti ise valinud või mitte.

Küsimustiku põhiosa jagunes kolmeks plokiks vastavalt uurimisküsimustele. Esimesele uurimisküsimusele vastuse leidmiseks esitati vastajatele positiivselt sõnastatud väiteid, mis puudutasid õppekomplekti erinevaid aspekte. Väidetega nõustumise astet mõõdeti viiepunktilisel Likerti-skaala, kus kõrgeim hinnang viitas nõustumisele. Hinnang '1' tähistas

olukorda, kus kirjeldatud aspekt ei kehti vastaja poolt kasutatava õppekomplekti kohta (näiteks, kui see oli täielikult puudu või kõiki osasid õppekomplektist ei olnud soetatud). Väidetega nõustumise määr peegeldab õpetajate hinnanguid erinevatele õppekomplekti aspektidele. Teises plokis esitati vastajatele küsimused, mille eesmärk oli välja selgitada, mil määral mõjutavad erinevad aspektid õpetajate rahulolu õppekomplektidega. Vastused anti viiepunktilisel Likerti-skaalal, kus väärtus '1' tähistas, et vastav tegur ei mõjuta rahulolu üldse, ning väärtus '5' tähistas, et tegur mõjutab rahulolu väga palju. Kolmandale uurimisküsimusele vastuse leidmiseks paluti vastajatel esitada oma ettepanekuid, mille põhjal viidi läbi kvalitatiivne teemaanalüüs. Kokku sisaldas küsimustik 35 küsimust, millest kaks olid seotud taustinformatsiooni kogumisega, üks loosis osalemisega, 24 hindasid rahulolu erinevate aspektidega, üks üldist rahulolu ja üheksa rahulolu mõjutavaid tegureid. Viimane küsimus kogus ettepanekuid õppekomplektide parendamiseks.

Enne põhiküsitluse läbiviimist teostati pilootuuring perioodil 10.02-14.02.2025, milles osales üheksa inglise keele õpetajat, kes on ka osa põhivalimist. Pilootuuringu eesmärk oli testida küsimustiku struktuuri, sõnastust ja tehnilist toimivust. Pilootuuringu tulemuste põhjal muudeti küsitluses osalemiseks emailide kogumise viisi, et vähendada ajakulu. Küsimustiku algusesse lisati väli, kuhu vastajad said lisada oma emaili. Andmekvaliteedi tõstmiseks ja vastajate arvu suurendamiseks loositi nende vahel, kes avaldasid soovi, 40-eurone kinkekaart.

Küsitlusest osavõtmise kutse saadeti 170 Eesti üldhariduskooli üldkontaktidele 19.02.2025 ning küsimustikku oli võimalik täita kuni 10.03.2025, kusjuures korduskutse saadeti 06.03. Uuringu läbiviimisel järgiti eetika ja isikuandmete töötlemise põhimõtteid (Mäesalu, 2023). Töö käigus tagati osalejate anonüümsus: isikuandmed kustutati pärast loosimist ning need ei olnud osa andmeanalüüsist. Kogu protsessi vältel järgiti Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmäärust (Mondschein & Monda, 2018), ning enne andmete kogumist anti osalejatele selge ja piisav teave, et nad saaksid teha teadliku otsuse uuringus osalemise kohta.

2.3 Andmeanalüüs

Kogutud andmete analüüs viidi läbi Microsoft Excel ja JASP tarkvara abil, mis võimaldas tõhusalt töödelda nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid andmeid, andmeid korrastada ja luua jooniseid. Kvantitatiivsete andmete analüüsimisel kasutati kirjeldavat statistikat, sealhulgas sagedustabelite koostamist, aritmeetiliste keskmiste ja standardhälvete arvutamist. Kirjeldava statistika rakendamine on andmeanalüüsiks sobilik, kuna enamus andmeid on esitatud Likerti skaalal (Rootalu, 2014). Esimese uurimisküsimusega seotud väidete puhul

tähistas 5-palli skaalal hinnang '1' kirjeldatud aspekti puudumist, mistõttu ei arvestatud neid vastuseid aritmeetilise keskmise arvutamisel, vaid on esitatud omaette andmestikuna.

Kvalitatiivsete andmete puhul rakendati teemaanalüüsi meetodit, mille käigus tuvastati avatud vastustes korduvad teemad ja üldised suundumused. See meetod sobib, kui eelnev teadmine uuritavast valdkonnast on piiratud ning osalejate vaatenurkade mõistmine on oluline (Kalmus *et al.*, 2015). Kokku oli andmemahut 964 sõna. Esmalt loeti tehtud ettepanekud läbi ning igast vastusest tehti 1-2 sõnaline kokkuvõte. Seejärel loodi käsitsi kategooriad vastuste analüüsimiseks, mille alusel rühmitati sarnased vastused, mis võimaldas välja tuua kõige sagedamini esile toodud parendusettepanekud. Kokku oli neli peamist kategooriat: 1) didaktiline sisu, 2) praktiline sisu, 3) digiplatvorm ja 4) ettepanekute puudumine õppekomplektiga rahulolu tõttu. Viimasesse kategooriasse langesid sarnased vastused näitele: “Kuna olen enda praeguse õppekomplektiga väga rahul, ei oska parendamise ettepanekuid välja tuua.” Peakategooriad jagunesid veel omakorda 11-ks alamkategooriaks (vt kategoriseerimise näidet lisas 2). Kvalitatiivse andmeanalüüsi kvaliteedi tagamiseks viidi kategoriseerimine läbi kahel korral, nädala pikkuse ajavahemikuga. Teise läbivaatuse eesmärk oli kontrollida, kas esialgsed kategooriad püsivad ajas stabiilsena, ning tagada järjepidevus tähenduste tõlgendamisel. Lähtudes Heast teadustavast (2017), tagati andmete analüüsimisel vastajate anonüümsus ja konfidentsiaalsus. Andmetele oli juurdepääs vaid uuringu läbiviijal ning tulemused on esitatud viisil, mis ei võimalda vastajaid tuvastada.

3. Tulemused

Bakalaureusetöö eesmärk oli kaardistada inglise keele õpetajate hinnangud nende poolt kasutatavatele B2 keeletaseme õppekomplektidele, selgitada välja tegurid, mis õpetajate rahulolu õppekomplektide juures nende endi arvamusel enim mõjutavad, ja ettepanekud õppekomplektide parendamiseks. Järgnevas peatükis antakse ülevaade uurimistulemustest, lähtudes sõnastatud uurimisküsimustest.

3.1 Õpetajate hinnangud nende poolt kasutatavatele inglise keele B2 keeletaseme õppekomplektidele

Esimese uurimisküsimusega otsiti vastust, millised on Eesti üldhariduskoolide inglise keele õpetajate hinnangud nende poolt kasutatavate inglise keele B2 taseme õppekomplektide erinevatele aspektidele.

Tulemused näitasid, et kõrgeim keskmine hinnang (4,71) anti väitele, et õppekomplekti sisu keeletase vastab mainitud või kirjeldatud keeletasemele. Selle väitega

nõustus täielikult 77,4% vastanutest ehk 24 õpetajat. Sama suur osakaal (77,4%) õpetajatest nõustus täielikult ka väitega, et õppekomplekt sisaldab võrdselt ülesandeid, mis arendavad kõiki keeleoskusi (kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine), kuid selle aspekti keskmine hinnang oli veidi madalam (4,55). Väitega, et õppekomplekti erinevad osad (õpik, töövihik, õpetajaraamat ja muud materjalid) on omavahel kooskõlas, nõustus täielikult 71% vastanutest (22 õpetajat) ning keskmiseks hinnanguks kujunes 4,66. Kõige madalama keskmise hinnangu (3,52) sai väide, et õppekomplekt tutvustab piisavalt erinevaid ingliskeelseid kultuure, aktsente ja keelevariante. Selle väitega pigem ei nõustunud 54,9% vastanutest (17 õpetajat). Üldine rahulolu õpetajate poolt kasutatavate õppekomplektidega oli keskmiselt 3,90. Hinnanguid õpetajate poolt kasutatavatele inglise keele B2 õppekomplektide erinevatele aspektidele näeb täpsemalt tabelis 3.

Tabel 3. Õpetajate hinnangud 5-palli skaalal nende poolt kasutatavate inglise keele B2 õppekomplektide erinevatele aspektidele (järjestatud keskmise alusel)

Väide	M	SD	Ei kehti
Õppekomplekti sisu keeletase vastab mainitud/kirjeldatud keeletasemele.	4,71	0,64	0
Õppekomplekti kõik osad (õpik, töövihik, õpetajaraamat ja muud materjalid) on omavahel kooskõlas.	4,66	0,67	2
Õppekomplektis on õpetajatele vajalikud juhised, materjalid ja tööriistad õppetöö hõlbustamiseks ja toetamiseks.	4,55	0,72	0
Õppekomplektis on võrdselt esindatud kõikidele keeleoskuste (kuulamine, kõnelemine, lugemine, kirjutamine) arendamisele suunatud ülesanded.	4,55	0,96	0
Õppekomplektis olevad ülesanded ja tegevused on väga selgelt ja üheselt arusaadavalt sõnastatud.	4,52	0,57	0
Õppekomplekti sisu on tõene ja usaldusväärne.	4,48	0,72	0
Õppekomplekti sisu aitab väga hästi täita riiklikult ettenähtud võõrkeeleõppe eesmärgi.	4,39	0,62	0
Õppekomplektis olevad ülesanded ja tegevused toetavad õpilaste aktiivset kaasatust.	4,35	0,84	0
Õppekomplekti tekstid on hõlpsasti loetavad.	4,35	0,71	0
Õppekomplekt sisaldab kvaliteetseid videoid ja/või helifaile.	4,31	1,00	2
Õppekomplektis on väga hea tasakaal grammatika- ja sõnavaraõppe vahel.	4,30	0,75	1
Õppekomplekti visuaalsed elemendid toetavad õpitava sisu mõistmist.	4,30	0,84	1
Õppekomplekti sisu ja teemad on tihedalt seotud igapäevaelu ja praktiliste tegevustega, mis on kohased õpilaste eale.	4,26	0,77	0
Õppekomplektis on ülesannete paigutus visuaalselt selge ja sisuliselt loogiline.	4,26	0,89	0
Õppekomplekti harjutused arendavad õpilaste eksamistrateegiaid, näiteks ajaplaneerimist ja tekstist olulise info leidmist.	4,24	0,91	2

Väide	M	SD	Ei kehti
Õppekomplektis olev õpetajaraamat toetab piisavalt tundide läbiviimist ja ettevalmistust.	4,23	1,06	0
Õppekomplekti ülesanded on hõlpsasti kohandatavad vastavalt erinevatele vajadustele (tunni pikkus, õppijate eripärad, digivahendite kättesaadavus vms).	4,20	0,81	1
Õppekomplekti omavahel kokkuminevaid osi on lihtne leida (nt õpiku ülesande juures on viide helifailile, mida on lihtne leida).	4,20	1,03	1
Õppekomplekt sisaldab piisavalt eri laadi valmisteste, kus on kajastatud kõik neli keeleoskust.	4,19	1,00	4
Õppekomplektis on rohkelt eri laadi kvaliteetseid, läbimõeldud tegevusi ja ülesandeid.	4,16	0,82	0
Õppekomplekti ülesehitus on läbimõeldud ja loogiline, st järgnevad teemad toetuvad eelnevalt õpitule ning lähevad järkjärgult keerulisemaks.	4,16	0,86	0
Valmistestidega on kaasas selged hindamiskriteeriumid ja vastusteled, mida on mugav kasutada.	4,14	0,97	3
Õppekomplekti digitaalne platvorm on kasutajasõbralik.	4,04	0,98	8
Kuidas hindate 5-palli skaalal oma üldist rahulolu Teie poolt valitud õppekomplektiga.	3,90	1,01	-
Õppekomplekt tutvustab piisavalt erinevaid ingliskeelseid kultuure, aktsente ja keelevariante.	3,52	0,89	0

Märkused. M – keskmine; SD – standardhälve

3.2 Õppekomplektidega seotud rahulolu mõjutavad tegurid õpetajate hinnangul

Teise uurimisküsimusega otsiti vastust küsimusele, millised tegurid mõjutavad õpetajate arvates enim nende rahulolu kasutatavate B2 taseme inglise keele õppekomplektidega.

28 vastanut 31-st (90,3%) hindas õppekomplekti sisu tõesust ja usaldusväarsust oluliseks või väga oluliseks rahulolu mõjutavaks teguriks. Samuti pidas 80,7% vastanutest temaatilise sisu õpilaskesksust ja ajakohasust oluliseks või väga oluliseks rahuloluteguriks. Nende kahe aspekti puhul olid vastajate hinnangud ka aritmeetilise keskmise alusel kõrgeimad: vastavalt 4,52 ja 4,35.

Teiste olulisemate teguritena hinnati õpetajatööd toetava materjali olemasolu ja kvaliteeti (keskmine hinnang 4,16) ning õppekomplekti lisamaterjalide (nt videod ja helifailid) olemasolu ja kvaliteeti (keskmine hinnang 4,13). Samas said madalaimad hinnangud tegurid, mis on seotud valmistestide ja -tegevustega (nt mängud, projektid) (keskmine 3,68) ning õppekomplekti hinna ja kättesaadavusega (keskmine 3,55).

Õppekomplekti hinna ja kättesaadavuse mõju hinnati mitmeti: 19,4% vastanutest leidis, et see ei mõjuta nende rahulolu üldse või mõjutab seda vähesel määral, samas kui 51,6% pidas selle teguri mõju oluliseks. Kõigi vastuste aritmeetiline keskmine oli 5-palli skaalal kokkuvõttes 4,02 mis näitab, et üldiselt pidasid vastanud õpetajad kõiki aspekte

olulisteks õppekomplektidega seotud rahulolu mõjutavateks teguriteks. Hinnanguid rahulolu mõjutavate tegurite olulisusele näeb täpsemalt tabelist 4.

Tabel 4. Õppekomplektidega seotud rahulolu mõjutavate tegurite olulisus 5-palli skaalal õpetajate hinnangul (järjestatud keskmise alusel)

Rahulolu mõjutav tegur	M	SD
Kui palju mõjutab õppekomplekti sisu usaldusväärsus ja tõesus Teie rahulolu õppekomplektiga?	4,52	0,77
Kui palju mõjutab õppekomplekti temaatilise sisu õpilaskesksus ja kaasaegsus Teie rahulolu õppekomplektiga?	4,35	0,88
Kui palju mõjutab õppekomplekti õpetajatööd toetava materjali olemasolu ja kvaliteet Teie rahulolu õppekomplektiga?	4,16	1,16
Kui palju mõjutab õppekomplekti lisamaterjalide (k.a videod ja helifailid) olemasolu ja kvaliteet Teie rahulolu õppekomplektiga?	4,13	1,02
Kui palju mõjutab õppekomplekti sisu kohandatavus vastavalt vajadustele (õppetunni pikkus, õpilaste oskused ja eripärad, digivahendite olemasolu jne) Teie rahulolu õppekomplektiga?	4,00	1,06
Kui palju mõjutab õppekomplekti didaktilise sisu kvaliteet ja kokkulangevus isiklike tõekspidamistega Teie rahulolu õppekomplektiga?	3,97	1,11
Kui palju mõjutab õppekomplekti digiplatvormi olemasolu ja kvaliteet Teie rahulolu õppekomplektiga?	3,84	1,24
Kui palju mõjutavad õppekomplekti valmistestid ja -tegevused (mängud, projektid jne) Teie rahulolu õppekomplektiga?	3,68	1,25
Kui palju mõjutab õppekomplekti hind ja kättesaadavus Teie rahulolu õppekomplektiga?	3,55	1,39

Märkused. M – keskmine; SD – standardhälve

3.3 Õpetajate ettepanekud nende poolt kasutatavate õppekomplektide parendamiseks

Kolmanda uurimisküsimusega sooviti välja selgitada, millised on Eesti üldhariduskoolide inglise keele õpetajate ettepanekud nende poolt kasutatavate inglise keele B2 taseme õppekomplektide parendamiseks.

Analüüsi tulemusena selgus, et õppekomplektide praktilise sisu kvaliteedi parendamise vajadust mainiti 11 korda, kusjuures korduvaks teemaks oli õppekomplektis leiduvate tegevuste valiku ja tüüpide mitmekesistamine. Õpetajad väljendasid, et “oleks tore, kui on rohkem kui üks valmistest iga uniti [õppetüki] kohta” ning “lisategevusi võiks olla rohkem ning tegevused võiksid vähem korduda”. Samuti tehti ettepanekuid ülesannete tüüpide mitmekesistamise kohta, näiteks “pole piisavalt harjutusi sõnavara treenimiseks” ja “I believe that the selection of grammar exercises should be higher than just one or two” [Usun, et grammatikaülesannete valik peaks olema suurem kui ainult üks või kaks].

Didaktilise sisu parendamise vajadusele viitas kümme vastajat, kelle ettepanekud keskendusid peamiselt õppekomplekti sisu ajakohastamisele ning sisu kohandatavusele vastavalt vajadustele. Näiteks tõid õpetajad välja, et “kasutatav (õppekomplekt) on selgelt ajale jalgu jäänud ning õpilased ei suhestu seal leiduvate tekstide ja kuulamisfailidega” ning kirjutati, et “valmistestid jäävad ühekülgses, õpilased on erinevad ning seega ka kontrollimine on erinev”. Samuti mainiti kultuuride käsitlemise vajadust, näiteks “Insight õpik käsitleb mitmeid olulisi tänapäevaseid teemasid, kuid võiks olla ka erinevate ingliskeelsete kultuuride tutvustusi”.

Digiplatvormi osas tehtud ettepanekud rõhutasid enim vajadust luua õppekomplektidele kasutajasõbralik ja kättesaadav digiplatvorm. Mainiti, et “võiks olla digimaterjalide kogumik, mis on kättesaadav ja jõukohane kõigile” ning “peaks olema digiplatvorm, kus õpilased saavad iseseisvalt harjutada”. Õppekomplektidele, millel on digiplatvorm olemas, tehti samuti ettepanekuid. Leiti, et “Headway komplekt on suurepärase, aga veebimaterjalide kasutajasõbralikkuse koha pealt saab nuriseda (eelmine, mida kasutasime, oli parem.)”. Focus B2 õppekomplekti kohta öeldi, et “kõik on ainult digisüsteemile üles ehitatud ja väga halb, puuduvad testid ja kontrolltööd (...) videod tihti ei tööta ja need pole internetist kättesaadavad. Töölehed on ainult PDF formaadis, mida ei saa õpetaja ise muuta.”

Kümme vastanud õpetajat jagasid, et on õppekomplektiga rahul ning et neil ei ole ettepanekuid parendamise kohta. Rahulolevate õpetajate poolt jagatud mõtteid võtab hästi kokku mõte, et “üldjuhul pole vahet, mis õppekomplekti kasutada, midagi on alati hästi ja juurde peab ka alati otsima, et tunde mitmekesisustada”. Üks õpetaja kirjutas AI kasutusele võtmise ja õpikukeskse õpetamise kohta: “Juba praegu toimib kombineeritud õpe paremini ning selle eest ei tohiks õpetajat karistada, kui ta ei kasuta õpikut 100%, vaid osaliselt ja vastavalt vajadusele”.

4. Arutelu

Uuringu raames sooviti kaardistada inglise keele õpetajate hinnangud nende poolt kasutatavatele B2 keeletaseme õppekomplektidele, selgitada välja tegurid, mis õpetajate rahulolu õppekomplektide juures nende endi arvamusel enim mõjutavad, ja ettepanekud õppekomplektide parendamiseks. Esimese uurimisküsimuse vastusena selgus, et õpetajate üldine hinnang B2-taseme õppekomplektidele on hea. Eriti positiivselt hinnati õppekomplektide keeletaseme sobivust, erinevate osade kooskõla ning keeleoskuste arendamise taset. Madalaim hinnang anti kultuurilise mitmekesisuse kajastamisele. Teise

uurimisküsimuse põhjal selgus, et õpetajate hinnangul mõjutavad rahulolu kõige enam õppekomplektide sisu tõesus ja usaldusväärsus ning teemade ajakohasus ja õpilaskesksus. Vähem oluliseks peeti hinda ja valmistestide kvaliteeti. Kolmanda uurimisküsimuse raames selgus, et õpetajad soovivad mitmekesisemaid ülesandeid, ajakohasemat sisu ning paremini toimivaid digilahendusi. Samas leidis ka õpetajaid, kes on olemasolevate õppekomplektidega rahul.

Uuringu tulemused kinnitavad varasemates uurimustes (Vafeidou, 2013; Aljouei & Alsuhaibani, 2018) esile toodud positiivseid järeldusi B2-taseme inglise keele õppekomplektide kohta. Nii nagu varasemates töödes, hindasid ka Eesti õpetajad kõrgelt õppematerjalide ülesehitust, keeleoskuste tasakaalu ning õppekomplekti osade (õpik, töövihik, õpetajaraamat) omavahelist kooskõla. Samuti toodi positiivsena esile selgelt sõnastatud ülesandeid ja visuaalset kujundust, mis toetab õppijate arusaamist ja muudab materjalid atraktiivseks. Need omadused teevad õpetamise ettevalmistamise vähem ajakulukaks ning efektiivsemaks ja õpilaste jaoks arusaadavamaks.

Samas tõstavad tulemused esile murekohti, mis on kooskõlas varasema kriitilise kirjandusega. Näiteks oli kõige madalama keskmisega väide seotud kultuurilise mitmekesisuse käsitlemisega, mis toetab varasemates uurimustes (nt Aljouei & Alsuhaibani, 2018; Zulkipli & Nasri, 2024;) esitatud kriitikat, et õpikud ei pruugi sobituda kohalikku kultuurikonteksti ega kajasta piisavalt erinevaid ingliskeelseid kultuure ja keelevariante. Kultuuriline mitmekesisus on aga oluline, et arendada õpilaste kultuuridevahelist teadlikkust ja pakkuda realistlikku pilti inglise keele globaalsest kasutusest. Selle puudumine võib vähendada õppijate kaasatust, kui nad ei leia materjalides isiklikult või kultuuriliselt tähenduslikke seoseid. Samuti võib see suurendada õpetajate töökoormust, kuna nad peavad vajaliku mitmekesisuse tagamiseks ise täiendavat materjali looma või otsima. Seega on kultuurilise mitmekesisuse puudumine probleem nii õppijate kaasatuse kui ka õpetajate rahulolu seisukohalt.

Uuring näitab samuti, et õpetajate rahulolu ei sõltu üksnes materjali formaalsetest omadustest, vaid ka selle kohandatavusest ja lisamaterjalide kvaliteedist. Näiteks hinnati sisu usaldusväärsus ja tõesust kõige mõjukamaks rahulolufaktoriks, millele järgnesid temaatilise sisu ajakohasus ja õpetajat toetavate materjalide olemasolu. Need tulemused kinnitavad, et õpetajad hindavad kõrgelt materjale, mis on ka sisuliselt usaldusväärsed ja pedagoogiliselt paindlikud. Madalamad hinnangud valmistestidele ja -tegevustele näitavad, et õpetajad sooviksid rohkem tuge eksamipädevuste sihipäraseks arendamiseks.

Üldiselt saab väita, et tulemused kinnitavad suurel määral varasemaid rahvusvahelisi uurimusi: hästi koostatud, omavahel kooskõlas olevate osadega ja õpetajale tuge pakkuvad õppekomplektid suurendavad rahulolu, kuid nõrk kultuuriline mitmekesisus, vähene kohandatavus ning piiratud iseseisva töö võimalused võivad olla peamised rahulolu pärssivad tegurid. Seetõttu on õpetajate ettepanekute ja kogemuste põhjalik arvestamine õppekomplektide edasiarendamisel ülioluline, et saavutada tõeliselt õppijakeskne ja tõhus keeleõpe, mis vastab nii CEFR-i nõuetele kui ka kohalikele ootustele.

Käesoleva uuringu üheks peamiseks piiranguks on õpetajate madal vastamisprotsent, mis seab piirid saadud tulemuste üldistatavusele ning ei võimalda teha laiemaid järeldusi kogu sihtrühma kohta. Madala vastamismäära üheks võimalikuks põhjuseks võib pidada õpetajate töökoormuse kõrget taset. Lisaks seab uurimistulemuste usaldusväärsusele piire küsimustiku ülesehitus. Suletud küsimused pakuvad vastajatele etteantud valikuid, mis võivad piirata vastuste mitmekesisust ja sügavust. Nagu toob välja ka Öunapuu (2014), ei ole selliste küsimuste puhul kindlust, kas vastajad mõistsid küsimuste sisu uurija soovitud viisil. Analüüsi käigus ilmnis, et mitmed vastajad tõlgendasid hindamisskaalat erinevalt, näiteks ei olnud kõigile üheselt arusaadav, et skaala madalaim hinne (1) viitas uuritava aspekti täielikule puudumisele õppekomplektis. Selle piirangu vähendamiseks kirjutati lahti kõikide hinnangute tähendus küsimustiku alguses, samuti olid skaala madalaima ja kõrgeima hinnangu tähendused märgitud küsimuste juures. Osa vastajatest ei järginud täpsustava küsimuse vastamiskriteeriume. Sellest hoolimata toetab uuringu kvalitatiivne komponent kvantitatiivseid tulemusi, kinnitades õpetajate üldist kõrget rahulolutaset B2 inglise keele õppekomplektidega ning suurendades seeläbi uuringu järelduste usaldusväärsust. Uuringu tugevuseks võib pidada kombineeritud uurimismeetodite kasutamist; kvalitatiivne komponent tõi esile nüansse, mis aitasid kvantitatiivseid andmeid tõlgendada usaldusväärsemalt.

Tulevikus läbiviidavates sarnastes uuringutes võiks valimi suurendamine võimaldada teha usaldusväärsemaid üldistusi kogu õpetajaskonna kohta. Küsimustiku arendamisel saab näiteks lisada küsimusi aktiivõppe meetodite, kaasava hariduse rakendamise või lõimitud aine- ja keeleõppe kasutamise kohta, mis võiksid anda ülevaate tänapäevaste õpetamispraktikate rakendamisest õppekomplektides. Alternatiivse suunana võiks uurimist piirata vaid ühe õppekomplekti analüüsiga, mis looks eeldused konkreetse materjali arendamiseks ja parendamiseks. Samuti on võimalus kasutada kvalitatiivseid uurimismeetodeid, nagu intervjuud, et koguda detailsemaid hinnanguid ning vältida küsimustest erinevalt aru saamist või vastamata jätmist. Edasised uuringud võiksid

keskenduda konkreetsete õppekomplektide arendamisele või õppematerjalidest lähtuvate õpetamispraktikate mõju hindamisele erinevates kontekstides.

Varasemalt ei ole autorile teadaolevalt Eesti kontekstis läbi viidud sarnast uuringut, mis annaks ülevaate inglise keele õpetajate hinnangutest seoses B2 keeletaseme õppekomplektidega. Kuigi mõningates Eesti koolides viiakse läbi asutusesiseseid üldisi rahulolu uuringuid, mis sisaldavad ka küsimusi õppematerjalide ja töövahenditega seotud rahulolu kohta, ei ole nende tulemused reeglina avalikud ega võimalda ainepõhist eristamist. Käesolev uuring aitab seda lünka täita ning kinnitab varasemates mujal maailmas läbi viidud uuringutes ilmnenud tendentsi ka Eesti kontekstis: õpetajad on üldjoontes õppekomplektide kvaliteediga rahul, kuid samas toovad nad esile puudusi teatud sisulistes ja didaktilistes aspektides. Uuringu tulemused võivad toetada ka õppekavaarendust ja õpetajate täiendkoolituste kavandamist, tuues esile valdkonnad, kus õpetajad vajavad enam tuge või kus õppematerjalide arendus võiks olla sihipärasem.

Tänu sõnad

Tänan töö juhendajat, Kristel Ruutmetsa, ja programmijuhti, Liina Leppa, nende oskusliku juhendamise ja toetuse eest kogu uurimisprotsessi vältel. Tänan kõiki uuringus osalenud õpetajaid, kes andsid oma hinnangud ja ettepanekud, aidates seeläbi täide viia töö eesmärki.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Brigitta Paabo /allkirjastatud digitaalselt/ 15.05.2025

Kasutatud kirjandus

- Aljouei, K. F., & Alsuhaibani, Y. A. (2018). Evaluating *Traveller* English textbook series from Saudi secondary school EFL teachers' perspectives. *English Language Teaching*, 11(12), 138–151. <https://doi.org/10.5539/elt.v11n12p138>
- Alkhaldi, A. A. (2010). Developing a principled framework for materials evaluation: Some considerations. *Advances in Language and Literary Studies*, 1(2), 281–298
- Beilmann, M. (2020). *Küsitlusuuringud*. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. <https://samm.ut.ee/kusitlusuuringud/>
- Eibak, K. (2023). *Tõenäosuslikul valimil põhineva veebiuuringu sobivus subjektiivse heaolu uurimiseks CRONOS Eesti andmete põhjal* [magistritöö, Tartu Ülikool]. DSpace. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/08e8d3e0-4fb3-4137-b744-2a837794fe1a/content>
- Euroopa Nõukogu. (2001). *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment*. Language Policy Unit.
- Fenner, A.-B., & Newby, D. (1999). *Approaches to materials design in European textbooks: Implementing principles of authenticity, learner autonomy, cultural awareness*. Council of Europe Publishing.
- Haridus- ja Teadusministeerium. (s.a.). *Eesti koolide kaart*. haridusportaal.edu.ee/kool/kaart
- Hea teadustava (2017). *Tartu Ülikooli eetikakeskus*. https://ut.ee/sites/default/files/inline-files/hea_teadustava_est_0.pdf
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Tartu Ülikool. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanaluus/>
- Kikerpill, T. (2025). *LAK-õppe põhimõtted ja rakendamine* [Loengu slaidid]. Tartu Ülikool.
- Lasnier, J.-C., Morfeld, P., North, B., Serra Borneto, C., & Späth, P. (1999). *A guide for the evaluation and design of quality language learning and teaching programmes and materials*. European Commission.
- McGrath, I. (2016). *Materials evaluation and design for language teaching* (2nd ed.). Edinburgh University Press. <https://doi.org/10.1515/9780748694822>
- Mondschein, C. F., & Monda, C. (2018). The EU's General Data Protection Regulation (GDPR) in a research context. *Fundamentals of clinical data science* (59-70). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-99713-1_5

- Mäesalu, T. (2023). *Isikuandmete töötlemine üliõpilaste lõputöodes*. Tartu Ülikool.
https://haridus.ut.ee/sites/default/files/2025-02/Juhend_isikuandmed_uliopilaste_loputoodes_2023.pdf
- Ponce, O. A., & Maldonado, N. P. (2015). Mixed methods research in education: Capturing the complexity of the profession. *International Journal of Educational Excellence*, 1(1), 111-135. <https://doi.org/10.18562/IJEE.2015.0005>
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (2010). *Riigi Teataja*, RT I, 26.04.2024,
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410>
- Rathert, S., & Cabaroglu, N. (2022). Theorising textbook adaptation in English language teaching. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 12(2), 169–188.
<https://doi.org/10.26529/cepsj.1287>
- Sheldon, L. E. (1988). Evaluating ELT textbooks and materials. *ELT Journal*, 42(4), 237–246. <http://dx.doi.org/10.1093/elt/42.4.237>
- Tikk, M. (2013). *Õpetajate hinnangud kuuendates klassides enimkasutatavale inglise keele õpikule* [magistritöö, Tartu Ülikool]. DSpace. <http://hdl.handle.net/10062/31494>
- Torkar, G., Kovač, M., & Kovač Šebart, M. (2022). The role of textbooks in teaching and learning processes. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 12(2), 7–10.
- Richards, J. C., & Schmidt, R. (2002). *Longman dictionary of language teaching and applied linguistics* (3rd ed.). Pearson Education Limited.
- Rootalu, K. (2014). *Kirjeldav statistika*. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. <https://samm.ut.ee/kirjeldav-statistika>
- Tomlinson, B. (toim.). (2013). *Developing materials for language teaching* (2nd ed.). Bloomsbury Academic.
- Tomlinson, B. (toim.). (1998). *Materials development in language teaching*. Cambridge University Press.
- Vafeidou, A. (2013). *A criterion-driven evaluation of the coursebook: On Screen B2*.
https://www.academia.edu/5723048/A_criterion_driven_evaluation_of_the_coursebook_On_Screen_B2
- Õunapuu, L. (2012). *Valimid kvantitatiivsetes ja kvalitatiivsetes uurimustes*. Tartu Ülikool.
- Zulkipli, D. I. N., & Nasri, N. M. (2024). The use of CEFR-aligned textbooks among English language teachers: A systematic literature review. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 13(2), 816-836.
<http://dx.doi.org/10.6007/IJARPED/v13-i2/21401>

Lisa 1. Ankeetküsitlus

Hea vastaja!

Käesoleva küsimustiku eesmärk on kaardistada õpetajate hinnanguid ja rahulolu seoses inglise keele B2-taseme õppekomplektidega ning koguda ettepanekuid nende parendamiseks. Ootan Teie vastuseid, kui olete vähemalt ühe õppeaasta jooksul kasutanud inglise keele B2-taseme õppekomplekti. Küsimustik on avatud kuni 10.03.2025 ning selle täitmine võtab aega kuni 15 minutit.

Palun vastake küsimustele ausalt ja lähtuge isiklikest kogemustest, arvamustest ja hinnangutest.

Kinnitan, et kõiki vastuseid analüüsitakse konfidentsiaalsust ja eetilisi põhimõtteid järgides.

Uuriija: Brigitta Paabo, Tartu Ülikool

Millise inglise keele B2 taseme õppekomplekti põhjal vastate sellele küsimustikule?

Kas õppekomplekt on Teie poolt valitud?

- Jah

- Ei – õppekomplekt on näiteks tööandja poolt määratud, varasemalt soetatud vms.

* Kui soovite osaleda 40 € kinkekaardi loosimises (kingitus.ee), sisestage palun siia oma e-posti aadress. Loosis osalemine on vabatahtlik ning kontaktandmeid kasutatakse ainult loosivõitjaga ühenduse võtmiseks.

*Palun hinnake alltoodud väiteid, kasutades 5-pallist skaalat.

1 = Ei kehti teie valitud õppekomplekti kohta 2 = Ei nõustu üldse 3 = Pigem ei nõustu 4 = Pigem nõustun 5 = Nõustun täielikult

1. Õppekomplekti sisu aitab väga hästi täita riiklikult ettenähtud võõrkeeleeõppe eesmäärke.
2. Õppekomplekti sisu on tõene ja usaldusväärne.
3. Õppekomplekti sisu ja teemad on tihedalt seotud igapäevaelu ja praktiliste tegevustega, mis on kohased õpilaste eale.
4. Õppekomplekt tutvustab piisavalt erinevaid ingliskeelseid kultuure, aktsente ja keelevariante.
5. Õppekomplektis on rohkelt eri laadi kvaliteetseid, läbimõeldud tegevusi ja ülesandeid.

6. Õppekomplektis olevad ülesanded ja tegevused on väga selgelt ja üheselt arusaadavalt sõnastatud.
7. Õppekomplektis olevad ülesanded ja tegevused toetavad õpilaste aktiivset kaasatust.
8. Õppekomplekti ülesanded on hõlpsasti kohandatavad vastavalt erinevatele vajadustele (tunni pikkus, õppijate eripärad, digivahendite kättesaadavus vms).
9. Õppekomplektis on võrdselt esindatud kõikidele keeleoskuste (kuulamine, kõnelemine, lugemine, kirjutamine) arendamisele suunatud ülesanded.
10. Õppekomplektis on väga hea tasakaal grammatika- ja sõnavaraõppe vahel.
11. Õppekomplekti sisu keeletase vastab mainitud/kirjeldatud keeletasemele.
12. Õppekomplektis on õpetajatele vajalikud juhised, materjalid ja tööriistad õppetöö hõlbustamiseks ja toetamiseks.
13. Õppekomplekti ülesehitus on läbimõeldud ja loogiline, st järgnevad teemad toetuvad eelnevalt õpitule ning lähevad järk-järgult keerulisemaks.
14. Õppekomplektis on ülesannete paigutus visuaalselt selge ja sisuliselt loogiline.
15. Õppekomplekti tekstid on hõlpsasti loetavad.
16. Õppekomplekti visuaalsed elemendid toetavad õpitava sisu mõistmist.
17. Õppekomplekti kõik osad (õpik, töövihik, õpetajaraamat ja muud materjalid) on omavahel kooskõlas.
18. Õppekomplekti omavahel kokkuminevaid osi on lihtne leida (nt õpiku ülesande juures on viide helifailile, mida on lihtne leida).
19. Õppekomplektis olev õpetajaraamat toetab piisavalt tundide läbiviimist ja ettevalmistust.
20. Õppekomplekt sisaldab kvaliteetseid videoid ja/või helifaile.
21. Õppekomplekt sisaldab piisavalt eri laadi valmisteste, kus on kajastatud kõik neli keeleoskust.
22. Valmistestidega on kaasas selged hindamiskriteeriumid ja vastustelehed, mida on mugav kasutada.
23. Õppekomplekti harjutused arendavad õpilaste eksamistrateegiaid, näiteks ajaplaneerimist ja tekstist olulise info leidmist.
24. Õppekomplekti digitaalne platvorm on kasutajasõbralik.
25. Kuidas hindate 5-palli skaalal oma üldist rahulolu Teie poolt valitud õppekomplektiga.

* Palun hinnake alltoodud väiteid, kasutades 5-palli skaalat.

1 = Ei mõjuta üldse

5 = Mõjutab väga palju

26. Kui palju mõjutab õppekomplekti temaatilise sisu õpilaskesksus ja kaasaegsus Teie rahulolu õppekomplektiga?
27. Kui palju mõjutab õppekomplekti didaktilise sisu kvaliteet ja kokkulangevus isiklike tõekspidamistega Teie rahulolu õppekomplektiga?
28. Kui palju mõjutab õppekomplekti sisu kohandatavus vastavalt vajadustele (õppetunni pikkus, õpilaste oskused ja eripärad, digivahendite olemasolu jne) Teie rahulolu õppekomplektiga?
29. Kui palju mõjutab õppekomplekti sisu usaldusväärsus ja tõesus Teie rahulolu õppekomplektiga?
30. Kui palju mõjutab õppekomplekti lisamaterjalide (k.a videod ja helifailid) olemasolu ja kvaliteet Teie rahulolu õppekomplektiga?
31. Kui palju mõjutavad õppekomplekti valmistestid ja -tegevused (mängud, projektid jne) Teie rahulolu õppekomplektiga?
32. Kui palju mõjutab õppekomplekti õpetajatööd toetava materjali olemasolu ja kvaliteet Teie rahulolu õppekomplektiga?
33. Kui palju mõjutab õppekomplekti digiplatvormi olemasolu ja kvaliteet Teie rahulolu õppekomplektiga?
34. Kui palju mõjutab õppekomplekti hind ja kättesaadavus Teie rahulolu õppekomplektiga?

35. Palun kirjeldage lühidalt oma ettepanekuid inglise keele B2 taseme õppekomplektide parendamiseks.

Lisa 2. Kategoriseerimise näide

Peakategooria	Alamkategooria	Ettepanekud
Praktiline sisu	Ülesannete ja lisamaterjalide arvuline rohkus	Oleks tore, kui on rohkem kui üks valmis Unit test iga uniti kohta Lisategevusi võiks olla rohkem Rohkem eksamitüüpi ülesandeid võiks olla
	Kasutajasõbralikkus	Kirjutamise ruumi (töövihikus, testides) on väga vähe jäetud Töölehed on ainult PDF formaadis, mida ei saa õpetaja ise muuta
	Ülesannete ja lisamaterjalide vahelduvus, mitmekesisus	Tegevused võiksid vähem korduda Mulle isiklikult meeldib kui on palju valikuid ja mitmekesiseid võimalusi lisamaterjale kasutada (nt viited, mida veel teha)
	Hind ja kättesaadavus	Küsimus on pigem koolide rahalistes võimalustes kõiki õppekomplekti kuuluvaid vahendeid soetada

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Brigitta Paabo,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Inglise keele õpetajate hinnangud B2 keeletaseme õppekomplektidele, rahulolu mõjutavad tegurid ning ettepanekud õppekomplektide parendamiseks”, mille juhendaja on Kristel Ruutmets, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Brigitta Paabo

15.05.2025